

УЛОГА САВЕЗА ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ СРБИЈЕ И ЛОКАЛНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ЕДУКАЦИЈИ ГЛУВЕ ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ

Васо Обрадовић

Савез глувих и наглувих Србије, Београд

Савез глувих и наглувих Србије је имао велику улогу у осигуравању и едукацији глуве деце и омладине, оснивањем центара за рехабилитацију, школа за глуве и наглуве ученике, школа и одељења за глуве и наглуве ученике у привреди, одељења за глуве и наглуве ученике при редовним школама, у укључивању глуве и наглуве деце у редовне школе, у професионалном осигуравању и запошљавању (оснивањем заштитних радioniца и у отвореној привреди), кроз организовање спортистичких такмичења и културних манифестација (фестивали, смотре, ликовне изложбе).

Да би се олакшао положај деце која нису могла редовно похађати школу, која су била прерасла за редовно школовање, организовани су шечајеви за описмењавање, којима су руководили и радили наставници – сурдопедагози. Овај облик описмењавања није могао решити проблеме школовања глувих, али је омогућио стицање основне писмености и дало солидну основу за њихово професионално осигуравање.

Циљ овог рада је да се сагледа и истакне улога Савеза глувих и наглувих Србије и локалних организација у едукацији глуве деце и омладине, непосредно после другог светског рата.

Главни одбор Савеза глувих за НР Србију имао је велику улогу борби да се глува лица оспособе за корисне и продуктивне чланове друштва и скину са терета државе. Савез је учествовао у стварању система рехабилитације, школовања, оспособљавања, запошљавања, културног и спортског уздизања и социјализације глувих и наглувих особа.

Та борба водила се са органима власти да се створе нормативни услови за стицање права глувих у свим областима живота, али и борба са

породицама глувих особа да се њихова деца укључе у нормалне токове живота. Указивање на могућности и способности глувих лица био је још један од тешких задатака и баријера истовремено. Без основних знања и неразумевања средине у којој живе, глува лица нису имала самопоуздања да се ухвате у коштац са животом. Тешко наслеђе беде, заосталости и небриге од стране старе Југославије, оставило је последице на живот глувих људи у Југославији и Србији.

О САВЕЗУ ГЛУВИХ И НАГЛУВИХ СРБИЈЕ

Организован рад глувих после другог светског рата почео је оснивањем Народноослободилачког фронта глувих Београда (2. 11.1944). Од 9. фебруара 1945. године, оснива се посебно удружење глувих „Удружење глвонемих радника/ца Србије“. Дана 14. октобра 1945. године у Загребу је основан „Савез дефектних слухом ФНРЈ“. Удружење у Србији мења назив у „Удружење дефектних слухом Србије – УДЕС“ (новембра 1947), а од 1949. године у Главни одбор Савеза глувих за НР Србију. Касније са назив мењао неколико пута: Савез глувих Србије (1951), Републички одбор Савеза глувих и наглувих Србије (1957), Републичка конференција Савеза глувих и наглувих Србије (1970), Савез лица оштећеног слуха Србије (1979), Савез глувих и наглувих Србије – Републички одбор (1980), Савез глувих и наглувих Србије (1997).

После потпуног ослобођења земље настаје брзо ширење организације Савеза глувих Србије, потпомогнуте материјално и морално од народних власти, а нарочито тадашњег Министарства социјалне политике Србије.

У сарадњи с Министарством Удружење глвонемих радника/ца Србије, шири своју организациону мрежу на читаву територију уже Србије, Војводине и Космета.

Прикупљали су се подаци и израђивала статистика „глвонемих“ са читаве територије НР Србије, очвршћивала веза с органима народне власти, друштвеним организацијама, домовима и школама глувих, вршено је учлањивање и стварање организационих јединица у већим центрима.

Једна од првих активности била је прикупљање неписмене и „заостале“ глуве омладине са села и формирање омладинских радних бригада, за радне акције на прузи Шамац—Сарајево, аутопуту Београд—Загреб „Братство—јединство“ и осталим радилиштима и чињени напори да се та омладина описмени и касније укључи у привреду.

Права активност и организационо ширење Савеза глувих Србије наступило је кад су, настојањем тадашњег Министарства социјалног стара-

ња Србије, дошли активни руководиоци Мирко Зивлаковић и Јован Одавић, којима се касније у раду на привредном сектору придружио и Миодраг Јовановић, тадашњи секретар Главног одбора, марта 1949. године. Од тада је почело нагло ширење организационе мреже Савеза глувих Србије стварањем јаким организационих јединица у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Приштини, да би данас у саставу Савеза глувих и наглувих Србије деловале 44 организације – удружења.

Активности у почетној фази су се одвијале по секторима.

- 1. На организационом сектору:** организационо учвршћење, стварањем територијално надлежних пододбора уже Србије, Покрајинског одбора АПВ и Обласног одбора АКМО, с мрежом градско-среских одбора Савеза, који су у сарадњи с надлежним органима народних власти решавали проблеме глувих.
- 2. На културно-просветном сектору:** стварање властитих домова културе у центрима многих одбора, у којима су се глуви идејно-политички и културно-просветно уздизали у оквиру својих културно-просветних и уметничких друштава или секција. Чврста повезаност са свим домовима и школама глувих и њиховим наставницима, од којих су многи активно учествовали у раду органа СГС. Успешна борба за проширење мреже домова и школа за глуву децу и ученике у привреди (Ниш, Призрен, Косовска Митровица, Зрењанин, Бела Црква, Нови Сад, Београд) и, као резултат, бројно повећање деце и ученика у привреди у школи као и повећање броја описмењених.
- 3. На привредном сектору:** стварање самосталних привредних предузећа Савеза „ДЕС“.
- 4. На социјално-здравственом сектору:** скоро потпуно преузимање на себе улоге главног фактора на пољу социјално-здравствене помоћи глумима, помоћи у запослењу и у осталим потребама.
- 5. На физкултурном сектору:** стварање јаким физкултурних центара, где се глумима омогућује да се ради свог физичког развоја баве разним спортовима.

Живот „гловонемих“ после другог светског рата у Југославији и Србији развијао се у коренитим променама државног и друштвеног живота, који је захтевао брзо подизање просветног и културног нивоа, школовање и оспособљавање глуве и наглуве деце и одраслих.

Борба за бољи живот глувих, за њихово изграђивање у равноправне и корисне чланове заједнице није била лака, јер је стара Југославија оставила тешко наслеђе беде, заосталости и небриге о тим људима.

ШКОЛОВАЊЕ ГЛУВЕ ДЕЦЕ

Пре другог светског рата на територији НР Србије постојала су два завода за глуве, државни у Јагодини и приватни Друштва „Краљ Дечански” у Београду. Школовање и привредно оспособљавање глувих од тадашњих власти, као и „добрих и племенитих људи” који су помагали рад ових установа, гледано је кроз призму племенитих, хуманих и милосрдних осећања, а не кроз израз стварне потребе да се глувима помогне, како би стали у ред равноправних људи.

У Републици Србији је после Другог светског рата регистровано 759 „глувонеме” деце од 7 до 11 година која нису била обухваћена школовањем. Ту децу је требало обавезно обухватити редовним осмогодишњим школовањем.

Ако се пође од становишта да је школовање „глувонеме” деце било обавезно, као и школовање „нормалне” деце, онда се јавио проблем: како и на који начин овај задатак извршити?

Проблем редовног школовања „глувонеме” деце свакако није могао бити брзо решен кроз стварање посебних завода за смештај и осмогодишње школовање. Овај пут је би врло спор и захтевао је велике материјалне издатке, па се решавање овог проблема разматрало и на други начин, који се у том периоду сматрао приступачнијим и који би дао исте, или чак и боље резултате. Разматрала се могућност отварања посебних одељења за „глувонему” децу при редовним „осмолеткама”. Организацији оваквих одељења могло се приступити у једној комуни, односно заједници комуна где би број глувонеме деце захтевао потребу отварања 1 до 2 одељења. Деца би се са читаве територије доводила у један школски центар, где би исто као и остала деца редовно похађала школу. Ова би деца требало да буду смештена у приватним породицама или, пак, у некој постојећој установи где би с њима радио један стручни васпитач-сурдопедагог.

Овај начин је био приступачан за тадашње прилике, јер није захтевао велика материјална средства, имао је још и других позитивних страна - деца се не удаљују много од својих породица и родитеља, и уз помоћ родитеља и социјалних радника на терену могу да изабере породице за смештај у којима би се деца осећала као да су у својој властитој породици. Близина њихових родитеља омогућила би тако и сталан контакт с децом. То је касније био један од начина у потпуном решавању основног проблема — школовања „глувонеме” деце. Наравно, да овај начин није искључивао могућност и отварања нових, или бар подизања постојећих завода за глувонему децу на један савршенији и модернији ниво.

Озбиљнији проблем за друштво представљала су и за школу прерасла „глувонема“ деца. Тај број је био много већи, јер је у Републици Србији имало 1812 деце од 11 до 18 година, која нису могла бити обухваћена редовним школовањем. Школовање ове деце захтевало је много материјалних средстава, а још теже је било решити питање кадрова за ове школе.

Пред Савез се постављало питање да ли је попис деце правилан и потпун. Пошто овај попис није вршила никаква стручна комисија, нити су, пак, ова деца била стручно прегледана, с правом се тврдило да постоји велики број наглуве деце која би уз помоћ слушних апарата могла да похађају редовне осмогодишње школе. Такође, није била извршена класификација „глувонеме“ деце у погледу њиховог психичког стања, тако да је било и оне деце која су имала и додатне сметње, па је стварало потребу формирања посебних одељења за „психички заосталу глувонему децу“.

Сигурно да у свим овим задацима и у многим другим, који нису споменути, треба посебно истаћи улогу Савеза глувих. Савез глувих је успео да ојача своју организацију, учлани у њу велики број глувонемих и створи низ организација на терену. Стварање оваквих организација и окупљање великог броја глувонемих, уз обезбеђивање услова за школовање, имало је за задатак да уздигне своје чланове у културном и политичком погледу и да побољша њихов социјални статус. Напори Савеза на овим задацима били су врло велики и касније су уродили добрим резултатима.

У сарадњи са надлежним министарствима почело се са оснивањем школа и домова за глуве ученике, поред постојеће Школе са интернатом за глуву децу у Јагодини (од 1928).

- Већ 1945. године отворена је екстерна Школа за глуву децу у Београду, са 32 ученика.
- Прва школа за АПВ отворена је у Инђији, са укупно 49 ученика, а највеће заслуге за то имао је Десимир Ристовић. Касније, 1947 године, ова школа са домом је пресељена у Суботицу.
- У кругу Дома слепих отворена је Школа са интернатом за глуве у Земуну 1947. године.
- Године 1951. отворена је прва Школа за глуву децу на територији Косова и Метохије, у Призрену.
- У Нишу је отворена школа са домом за глуву децу 1952. године, а свечано отварање било 4. јануара 1953. године. Савез је уложио максимум напора око отварања ове школе, јер су се јављале разне препреке.

Школе и домови глувих ученика у привреди отворене су:

- У Крагујевцу је 1948. године почела са радом Школа да домом за глуве ученике у привреди, а решење о раду је добила 1949. године.
- Дом глувих ученика отворен је у Новом Саду 1949. године.
- У Косовској Митровици је отворена Специјална школа за глуве квалификоване раднике са домом 1950. године.
- У Белој Цркви је 1950. године отворен Дом глувих девојака са 59 омладинки које су учествовале на радној акцији (старости од 17 до 32 године).
- „Дом глувих ученика“ отворен је у Зрењанину 1951. године.
- Дом ученика оштећеног слуха отворен је у Београду 1958. године.

Дошло се на идеју да се отварају одељења за глуву децу при редовним школама, а глува деца буду смештена у породицама које су биле заинтересоване да их прихвате.

На простору тадашње Југославије, од 1946. до 1964. године, отворено је 39 одељења која су обухватала 1859 деце. Највише ових одељења било је у Србији и Хрватској.

Екстерна одељења за глуве ученике при редовним школама отвара на су у многим градовима у Србији.

- У Београду - 1957. године, у ОШ „Свети Сава“, док су два одељења отворена у ОШ „Борис Кидрич“
- У Ужицу је 1957. године формирано одељење за глуву децу при редовној школи „Душан Јерковић“, а 1963/64 школске године отворена је Школа за глуву децу.
- Екстерно одељење за глуве у Зајечару које је настало од групе омладинаца који су се вратили са радне акције на аутопуту 1958. године.
- На предлог Савеза, Секретаријат за просвету у Новом Пазару је донео одлуку о отварању одељења за глуву децу у адаптираним просторијама бивше „Женске занатске школе“, које је почело са радом 1. октобра 1958. године.
- Одлуком Савета за просвету НОО Чачак, у Чачку је 1958. године основано прво одељење за глуву децу при Првој основној школи (касније добила назив ОШ „Вук Караџић“).
- Народни одбор среза Врање донео је одлука да се од 1958. године оснује одељење за обавезно основно школовање глуве деце при Учитељској школи у Врању.

- На Иницијативу ОО Савеза глувих, при ОШ „Јанко Веселиновић“ у Шапцу основано је прво одељење за глуву децу, школске 1958/59. године, а 1967/68. године при Школи за квалификоване раднике „Коста Абрашевић“ отворено је одељење глувих ученика у привреди.
- Републички одбор СГС отворио је одељења за глуву децу у Краљеву, 1959. године, при школи „Светозар Марковић“.
- У Пожаревцу је, после дугих припрема почело да ради прво одељење за глуву децу при основној школи „Његош“, 15. септембра 1960. године, а 1968. године Одељења глувих ученика за квалификоване раднике.
- У Приштини је при ОШ „Вук Караџић“ 1960. године отворено прво одељење за глуву децу са 17 ученика.
- На предлог ОО Савеза глувих у Лесковцу, Савет за просвету и културу Народног одбора општине Лесковац, донео је одлуку да се у школској 1960/61. години формира одељење за глуву децу при ОШ „Вук Караџић“.
- У Зрењанину, од другог полугодишта школске 1960/61. године. Одељења глувих ученика у привреди отворена су:
 - Одељење глувих ученика у привреди у Новом Саду отворило је Повереништво за рад АПВ 1950. године, при школи ученика у привреди „Ђорђе Зличић“.
 - У Зрењанину, отворено прво одељење 1952. године, који су били смештени у дому са чујућим ученицима.

Главни одбор СГЈ за Србију припремио је статистичке податке о бројном стању глувих са територије Србије (1954). Износимо табелу деце коју је требало обухватити школовањем.

Територија НРС	Рођени 1947. год.	Рођени 1946. год.	Рођени 1945. год.	Рођени 1944. год.	Рођени 1943. год.	Укупно
Ужа Србија	87	85	106	116	129	523
АП Војводина	23	22	18	15	16	94
АО К и М	26	39	55	59	48	227
Укупно	136	146	179	190	193	844

Из табеле се види колико је деце од 10 и 11 година, која су била неписмена, требало обухватити школовањем. Савез глувих Србије је преко надлежних просветних органа настојао да се нађе пут и начин за школовања ове „глувонеме“ деце.

Задаци Савеза су се повећавали и на пољу **рехабилитације** глувонеме деце у НР Србији јер је мрежа установа имала солидну основу. Требало је поставити читаву школску, професионалну и социјалну рехабилитацију глувих лица на једну научну платформу.

Пошто је већ урађена статистика о глувој и наглувој деци и омладини, могли су да се сагледају узроци глувоће у појединим крајевима и да се приђе сузбијању или, у крајњој линији, ублажавању тих узрока.

Дошло се до закључка да ће велику услугу у комплексном решавању проблема рехабилитације глувих имати **Институт за експерименталну фонетику, патологију говора и учење** страних језика при Извршном већу НР Србије. Каснијим отварањем и радом овог Института умногоме је олакшано решавање проблема целокупне рехабилитације глувонеме и наглуве деце, а такође и одраслих „дефектних“ слухом.

Свакако да је важно напоменути и акције Савеза на пољу издавачке делатности и штампања уџбеника за школе „глувонемих“, што је омогућило потпуно правилан рад у школама.

Савез глувих је такође развио и приличну активност на пољу телесног развоја глувонеме деце и створио спортске екипе које су на разним спортским сусретима имале велике резултате.

ОПИСМЕЊАВАЊЕ ГЛУВЕ ОМЛАДИНЕ ПРЕСТАРЕЛЕ ЗА ШКОЛУ ОРГАНИЗОВАЊЕМ ТЕЧАЈЕВА

Иако је после ослобођења број школа за глуву децу и омладину у Србији скоро утростручен (отворене су нове школе у Призрену, Нишу, Суботици, Крагујевцу, Косовској Митровици и Земуну), број глуве деце и омладине, само у ужој Србији, који су престарели за школу био је врло велик (око 800), а капацитети постојећих домова нису могу ни издалека да задовоље потребе. Због тога је много глувих остало нешколовано и самим тим без могућности да изучи неки занат. Код многих је преовлађивало мишљење да се са престарелим глумима тешко може ма шта постићи, иако су раније акције Савеза у склопу омладинских радних бригада то оповргле и доказале да је са глумом омладином сасвим могућ рад на школској и радној рехабилитацији.

Централни одбор СГЈ је предузео мере за решавање овог питања па је доставио свим својим организацијама одлуке Социјалне комисије о начину решења социјалног обезбеђења глуво-немих лица која су остала нешколована и неспособна за било какав посао. У одлуци је стајало да је из времена окупације остао велики број глувонеме деце, која нису могла завршити школу нити су била стручно оспособљена. Та лица су била

способна да се школују, да сврше неки курс – течај, да науче да читају, пишу и да говоре. Из тих разлога је требало хитно покренути акцију описмењавања глуве омладине.

Да би се ово стање побољшало, односно да би се у почетку пружила најнужнију помоћ, отпочело се са разним **аналфабетским течајевима** где су се окупљали глуви да би стекли најосновније појмове из писмености. Овакви течајеви су одржавани у школама глувонемих и радним бригадама, а изванредан број њих радио је и у просторијама организација. Овим течајевима руководили су наставници из школа за глуве ученике.

После тога, почето је са **предавањима-информацијама, конференцијама** на којима су сами глуви, углавном први пут у своме животу, почели да дискутују. Упоредо са тим почело се и за издавањем зидних новина где су, поред школованих, учествовали и неписмени глуви, ови последњи преко цртежа и њима приступачних начина. Разумљиво је да све ово није могло остварити неке веће резултате у погледу остварења задатака на културно-просветном преображају глувих. Међутим, један важан задатак је извршен: глуви су почели да своју свест проширују, успавано интересовање и пажња почели су да се буде, а то је било од изванредног значаја за даље акције на овом плану.

Предавања, информације, читалачки часови, ликовне секције, филмске представе, обиласци музеја и знаменитости, све то је било од практичне користи за едукацију глувих.

Главни одбор СГЈ за Србију предузео је 1956. године акцију описмењавања глувонеме омладине на својој територији и ангажовао око 45 наставника-сурдопедагога из завода за глугу децу, који су жртвујући свој годишњи одмор, предузели рад на рехабилитацији глувих са терена на двомесечним курсевима.

Савет за просвету општине Светозарево организовао је за време зимског распуста специјалан курс за просветне раднике у Светозареву, од 15. до 25. фебруара 1956. године. **Течају из плетарства** у Школи за глугу децу у Светозареву су присуствовали и наставници Школе за глугу децу Петар Јовановић, Коста Младеновић и Душан Тодоровић. На њихов предлог одржан је течај и за ученице ове школе. На течају је рађено плетарство од кукурузовине, парењем и савијањем исте добијају се разни предмети као: зембиљи, торбе, кошаре, отирачи за ноге, ципеле за плажу, торбице за пијацу и др. Течај је похађало 40 ученица старијих разреда које су за овај посао показале пуно воље. Свака је ученица израдила по један зембиљ и савладала ову вештину.

Почетком септембра 1956. године организован је, иницијативом Среског одбора СГЈ у Великој Плани, **корпарско - плетарски курс**. Овај

куре трајао је месец дана и био је намењен искључиво „престарелим“ глувим лицима. Осам глувих лица су у приличној мери овладали техником овога посла, тако да их је по завршеном курсу примила на рад Задруга за израду корпарско- плетарских производа. На тај начин су ови беспослени глуви, који су дотад били на терету друштва, оспособљени за самостално привређивање. Главни одбор СГЈ за НР Србију помогао је ову врло корисну иницијативу Среског одбора у Великој Плани и обезбедио потребна новчана средства за даљи рад овога курса.

Курсеви су почињали са радом 1. јула и трајали до 31 августа (за време школског распуста), а одржани су у следећим местима:

- Ваљево - са 19 полазника са којима су радили Воја Марић и Душан Тодоровић,
- Титово Ужице - са 21 полазником са наставницима Миодрагом Манојловићем и Јелицом Мијатовић,
- Чачак - са 15 полазника са наставником Светом Лаковићем,
- Крушевац - са 13 полазника које су обучавали наставници Бока Марковић и Хилда Бунчић,
- Ниш - са 10 полазника са наставницима Бором Поповићем и Велибором Илићем,
- Прокупље - са 16 полазника са наставником Костом Матићем,
- Зајечар - са десет полазника са наставницима Душаном Пејиновићем и Милијом Милосављевићем,
- Светозарево - са десет полазника и наставницима Мирјаном Младеновић и Радомиром Николићем,
- Велика Плана - са 27 курсиста корпарско-плетарског курса и наставницима Савом Пантићем, Пером Јовановићем и Костом Младеновићем,
- Смедерево - са 18 полазника и наставницама Олгом Петровић и Вером Андоновић,
- Нови Пазар - са 11 полазника и наставницима Миром Ђорђевић и Павлом Дончићем
- Шабац - са 15 полазника и наставником Србољубом Ђурићем.
- У Суботици је курс радио у Дому и школи глуве деце, са глувима са целе територије Војводине подељеним у више одељења. Радило је 11 наставника на челу са директором завода Николом Мушкићем, затим, Едита Фразон, Божа Грујић, Катарина Песић, Хедвига Хорват, Петар Царан, Берта Золтан, Лепосава Вуковић, Марија Шкофић, Павле Секел и Марија Јовановић. Поред наставе на српскохрватском језику, у Суботици је било и посебно одељење неписмених глувих мађарске народности којима је предавано на мађарском језику.

Обласни одбор СГЈ за АКМО није имао средстава и стручњака и није обавио подробне припреме за одржавање течаја из објективних, а и из субјективних разлога.

За курсеве су се користиле просторије школа за глуве и других школа и интерната који су за време лета слободни. Материјална средства за одржавање ових курсева била су обезбеђена су од стране среских Савета за социјално старање, Савета за просвету, ССРНЈ и Главног одбора СГС. Посебну помоћ у намирницама пружио је Црвени крст, који је, у појединим местима, осигурао скоро целокупну исхрану за све време трајања курса.

У осталим среским местима, у којима у току лета нису организовани курсеви, по један наставник — сурдопедагог, провео је на терену месец дана на терет Главног одбора СГС, обилазећи глуве и скупљајући потребне податке о њима. Он је држао састанке са родитељима и представницима органа социјалног старања ради решавања питања школовања глувих.

Треба истаћи пожртвовање наставника на овом послу. Велики број њих одрекао се свога годишњег одмора и ставио се на расположење Главног одбору СГС да буде распоређен тамо где је најпотребније.

Народне власти и родитељи глувих, после двомесечног рада ових течајева другим очима гледали су на рад Савеза глувих, на рад наставника-сурдопедагога и школа за глуве као и на могућности свестране рехабилитације глувих. Многи НО разматрају могућност отварања одељења за глуву децу у редовним школама, пружају већу помоћ срески одбору СГЈ у остварењу његових задатака, а родитељи се сами обраћају молбама за школовање њихове деце. Неки НО чак су понудили и зграде за отварање школа и домова за глуве (Зајечар, Титово Ужице, Шабац).

На образовању неписмених глувих, развијању радних и културних навика, па и у говору, захваљујући преданом залагању свих наставника постигнути су изненађујући резултати. Наставници који су водили ове течајеве показали су смисао, вољу и љубав за задатак који им је поверен. Иако су ли послати у непознату средину, суочавајући се са много тешкоћама и радећи под неуобичајеним околностима са одраслим глумоним, „неписменим и заосталим“, ипак су постигли у већини случајева изванредне резултате.

У Београду је 5. и 6. јула 1957. године одржана Четврта годишња скупштина Главног одбора СГЈ за Србију. Посебна пажња и брига посвећена је ученицима у привреди, око смештаја и издржавања, што је предуслов за рехабилитацију глуве омладине (Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Суботица и др.). Главни одбор је донео одлуку да се предложи

надлежним институцијама да се у свим учитељским школама у V реду уведе обавезан предмет „Дефектологија”, како би сви учитељи по свршеној Школи били упознати са основним појмовима о „дефектима“ (глувим, слепим, умно заосталим и др.), и убудуће, били помагачи социјалним органима, друштвеним организацијама и Савезу.

Рад аналфабетских течајева у Србији у току 1958. године

Главни одбор СГЈ за Србију организовао је у току јула и августа 1958. године двомесечне течајеве за глуву омладину.

Трошкове одржавања сносили су органи за социјалну заштиту и просвету срезова, као и Главни одбор Савеза глувих за Србију.

- У Дому ученика у привреди „Стеван Филиповић” у Ваљеву од првог јула 1958. године одржан је курс за описмењавање глвонеме деце. Курс је организовао Срески одбор глвонемих Ваљева, а похађало га је 14 деце са територије Среза, старости од 12 до 20 година, са наставницима Павлом Дончићем и Костом Матићем.
- Срески одбор СГЈ у Шапцу имао је 16 курсиста с којима је редио наставник Воја Марић.
- У Титовом Ужицу је било 13 курсиста са наставником Светом Лакковићем и васпитачем студентом деф. одсека,
- У Нишу је било 16 курсиста са наставницима Бором Поповићем и Олгом Теофиловић и васпитачима Ацом Витић и Стојом Бојковић.
- Курс за описмењавање и радну рехабилитацију глуве омладине са територије НО срезова Зајечар и Неготин одржан је у Зајечару од 23. јуна до 25. августа у просторијама школе ученика у привреди. Курс је похађало 24 лица, 11 мушких и 13 женских. Са територије среза Неготин било је 15 лица, а из среза Зајечар девет лица. Полазници курса били су подељени у две групе по 12 лица према остацима слуха и психичким способностима. Наставним радом руководили су Миодраг и Радмила Манојловић и Милија Милосављевић, наставници за глуву децу, а васпитач је била Марија Журкић, из Зајечара. Поред давања почетне писмености, нарочита се пажња обратила на стицање хигијенских, културно-васпитних и радних навика, зашто је већина полазника течаја била из најудаљенијих и забачених села овога краја. Поред прописаног дневног плана рада, курсисти су посећивали биоскопске представе, спортска такмичења и културно-уметничке приредбе, затим, фабрику кожа и текстила где су се упо-

знали са процесом производње. Двојица курсиста задржана су на изучавању молерског заната у Зајечару, а две курсисткиње на изучавању кројачког заната. Једна курсисткиња послата је у Београд на редовно школовање у школу ученика у привреди, а осам су добровољно отишли на радну акцију и даљу редну рехабилитацију. Са Среском занатском комором у Зајечару постигнута је сагласност за укључивање осталих глувих омладинаца на изучавање заната и без завршеног осмогодишњег школовања на територији њиховог среза.

- Срески одбор СГЈ у Пожаревцу ове године је први, пут организовао курс са 11 полазника на коме су радили наставници Живан Влајић и Мирослав Ђорђевић са двама васпитачима студентима дефекто одсека.
- Срески одбор у Пироту имао је 14 курсиста, којима су предавали наставници Добросав Димић и Милена Димић, васпитачи Оливера Цветковић, Драгомир Ристић и Мирко Павловић.
- У Смедереву је радила наставница Олга Петровић са 19 курсиста.

У ужој Србији укупно осам Среских одбора СГЈ организовало је курсеве које је посећивало 126 полазника, са којима је радило 14 наставника и шест васпитача.

- Покрајински одбор за Војводину је 1958. године организовао у Суботици курс за орисменјаванје, који је посећивало 50 полазника, а водило га је десет наставника и седам васпитача. Курс је завршен приредбом културно-уметничких секција на којој је манифестован успех глуве омладине.
- Обласни одбор СГЈ за АКМО такође је приредио курс у Призрену у Дому за глуву децу. Курс је похађало око 30 полазника са њима је радило тројица наставника и три васпитача.

Према томе, на целој територији Србије похађало је ове курсеве за описмењавање 206 глувих лица, а радило је 25 наставника и 14 васпитача.

Различите форме рада на едукацији глуве омладине одвијале су се и у „Домовима културе“ при организацијама глувих. Организовани су течајеви за помоћ женама у вођењу домаћинства и нези деце, течајеви за читање са уста за глуве и касније оглувеле, кројачки курсеви, у ручном раду и сл.

ЛИТЕРАТУРА

1. Архива Савеза глувих и наглувих Србије, Београд, 1944-1961.
2. Бајић, Б: Специјално школство у НР Србији, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1952.
3. Димић, Д. : Резултати аудиометриског испитивања глвонемих у НР Србији и Македонији, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1952.
4. Матић, М; Аћимовић, Љ.; Образовање наставника специјалних школа, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1959.
5. Матић, В. М.: Реформисана специјална школа глувих ученика Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1960.
6. Наш глас, СГЈ, Београд, 1950 – 1960.
7. Обрадовић, В.: Специфичности у организацији школа за глуве и наглуве ученике, Савез глувих и наглувих Србије, Београд, 2005.
8. Одавић, Ј. : 20 година Савеза глувих Југославије, СГЈ, 1964.
9. Ристовић, Д.: Школовање глуве деце у одељењима при редовним школама, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1958.
10. Савић, Љ. : XXX година Савеза глувих и наглувих Србије, РК СГНС, Београд, 1974.
11. Савић, Љ. : 60 година Савеза глувих Србије, Београд, 2004.
12. Савић, Љ. : Историја сурдопедагогије Србије, Савез глувих и наглувих Србије, Београд 1991.
13. Скала, А.: Увек важни проблеми специјалног васпитања, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1952.
14. Скала, А.: Специјалне школе у јединственом школском систему ФНРЈ, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1953.
15. Скала, А. :Класификација деце са разним недостацима, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1953.
16. Скала, А.: Историјски осврт на васпитање деце ометене у развоју, Специјална школа, Удружење наставника специјалних школа Југославије, Београд, 1956.
17. Споменаца десетогодишњице рада, Савез глувих Србије, Београд, 1955.

**THE ROLE OF ASSOCIATION OF DEAF AND HARD
OF HEARING PERSONS AND LOCAL ORGANIZATIONS
IN EDUCATING DEAF CHILDREN AND YOUTH**

VASO OBRADOVIĆ

Association of Deaf and Hard of Hearing Persons, Serbia, Beograd

SUMMARY

The Association of Deaf and hard of hearing persons in Serbia has had a major role in training and education of deaf children and youth by establishing rehabilitation centers, schools for deaf and hearing impaired students, schools and classes for deaf and hearing impaired students in industry, classes for deaf and hearing impaired students in regular schools, but also in inclusion of deaf and hearing impaired children into regular schools, vocational trainings and employment (establishing sheltered workshops in the open industry), organization of sports competitions and cultural manifestations (festivals, art exhibitions etc.).

To limit the burden on children who were not able to attend schools regularly, or who outgrew regular education, literacy courses were organized, both being managed and taught by teachers – surdo-pedagogists. This form of literacy could not solve the problems of education of the deaf, but it has enabled acquiring basic literacy and providing a solid foundation for their professional qualification.